



WERKEN AAN EEN SCHOOLBREDE LEZENDE GENERATIE: DE IB'ER DOET ERTOE!

Vandaag de dag valt er veel te lezen over de dalende leesresultaten op basisscholen. Toch druppelt kennis hierover maar mondjesmaat de praktijk binnen. En dat terwijl er zoveel bekend is over hoe we leerlingen goed kunnen leren lezen. Welke rol kan jij als intern begeleider spelen bij het verbeteren van het leesonderwijs en hoe pak je dat aan?

Leer van elkaar

In de media wordt vaak negatief gesproken over de huidige stand van zaken rondom het leesonderwijs op basisscholen. Helaas komen er te weinig succesverhalen aan bod. Toch zijn deze er ook, en kunnen we veel van elkaar leren en elkaar behoeden voor fouten die al elders zijn gemaakt. Echter, veel IB'ers zullen herkennen dat zij zelf het wiel weer opnieuw moeten uitvinden. Er wordt veel over het onderwijs gepraat, maar effectieve aanpakken met elkaar delen en echt in gesprek gaan over de inhoud van het (lees)onderwijs, de rol van instructie, het gebruik van rijke teksten en een schoolbrede aanpak vinden maar zelden plaats. Daarentegen gaan veel scholen en netwerkbijeenkomsten over organisatorische of praktische zaken waarmee het onderwijs dagelijks te maken heeft. Ook vinden we het vaak moeilijk om elkaar te wijzen op een aanpak die mogelijk beter werkt. Met de vrijheid van onderwijs kan elke school een eigen visie en werkwijze bepalen en willen we een onderwijsaanpak niet opdringen aan collega's.

Het kan echt!

Als IB'er kun je in grote mate bijdragen aan een sterk inhoudelijke (lees)focus op school. Voor veel vakinhoudelijke en didactische interventies geldt dat ze werken op (vrijwel) alle scholen, mits gedragen door het hele team en gericht op de werkpunten van de school. Op dit vlak kunnen intern begeleiders iets betekenen voor de school en uitwisselen binnen de stichting. Leerlingen en schoolpopulaties verschillen

van elkaar, maar er is geen enkele school waar zaken als instructie, samen lezen en het gebruiken van rijke teksten géén rol spelen. De meerwaarde van het samen onderzoeken en uitwisselen wat werkt op het gebied van leesonderwijs, is dat je elkaar kan helpen met hoe je dingen aanpakt, successen kunt delen en kan leren van elkaar. Ook kun je samen artikelen en boeken bespreken. Dit komt ten goede aan het kennisniveau over het lezen. Als IB'er heb je bij uitstek de mogelijkheid om deze rol te pakken. Samenwerken met collega's in je netwerk is ook zinvol. Er zijn veel successcholen als het gaat om het realiseren van



Als IB'er kan je samen met de andere onderwijskundig leiders én leerkrachten veel betekenen voor de schoolbrede doorlopende leeslijn.

goed leesonderwijs (Eskes, 2020b; Inspectie van het Onderwijs, 2017). Zij hebben geen 'geheime tovertruc'. Wat doen zij dan wel? Ze lezen vakliteratuur, spreken hierover met elkaar en stelden hoge doelen op. Verder nemen deze successcholen de leesinstructies onder de loep door lessen bij elkaar te bekijken en kennis te nemen van effectieve instructie-elementen en denken zij kritisch na over de inzet van lesmate-



rialen en teksten op school. Intern begeleiders zijn niet zelden aanjager van zo'n inhoudelijke kwaliteit-simpuls. Vaak merken zij al binnen een paar maanden binnen hun team dat er een positieve sfeer ontstaat. Leerkrachten zien dat leerlingen vooruitgaan en steeds beter gemotiveerd zijn om te lezen. Dat geeft energie om als schoolteam door te gaan met de ingeslagen weg.

Aan de slag

Begin als IB'er met het in kaart brengen van de leesresultaten en neem het leesonderwijs onder de loep. Werk hierbij samen met je schoolleider en expertleraren. Samen kun je onderwijskundig leiderschap laten zien, wat inhoudt dat je met elkaar verantwoordelijkheid neemt voor onderwijsinhoudelijke keuzes en je dus met het lesgeven in de klas 'bemoeit'. Wanneer je weet of en welke verbeteringen er nodig zijn, kun je starten met het opdoen van kennis over aspecten die je op school wilt aanpakken. Denk aan het inzetten van (team)scholing, het gezamenlijk lezen van vakliteratuur en het bekijken van lessen: er zijn verschillende manieren die bijdragen aan het teambreed vullen van de rugzak met kennis over effectief leesonderwijs. Te vaak doorlopen scholen die zoektocht afzonderlijk van elkaar. Daarom zou het goed zijn

wanneer je in je netwerk binnen de scholenstichting of samenwerkingsverband samen onderzoek doet naar effectief leesonderwijs. Interventies en actiepunten kunnen per school verschillen. Maar gezamenlijk kennis opdoen over wat werkt en daarover in gesprek gaan, versterkt het vakmanschap en zorgt ervoor dat je elkaar kunt helpen en van elkaar kan leren.

Veel, vaak en samen lezen

Wanneer in kaart is gebracht wat er teambreed nodig is, moet de focus komen te liggen op duurzame schoolverbetering en effectieve lessen in de klas. Met duurzaam wordt bedoeld dat een aanpak niet afhankelijk is van die ene sterke leerkracht, maar dat deze schoolbreed wordt gedragen en zichtbaar blijft. Ga als intern begeleider klassen in om te observeren. Let op de effectieve leestijd in een les, de betrokkenheid van de leerlingen en de instructie van de leerkracht. Binnen de technische leeslessen kun je bijvoorbeeld letten op het duidelijk modelen van een nieuwe leesmoeilijkheid, maar ook op het vloeiend lezen van teksten. Doet de leerkracht dit duidelijk voor, lettend op expressie (zoals het omgaan met leestekens, adem-pauzes, ritme en intonatie) en neemt de leerkracht de leerlingen mee gedurende de les door samen woorden én teksten te lezen en hierover te praten? Lesgeven is



complex, er zijn veel aspecten die samen een grote impact hebben op de effectiviteit. Wanneer je weet wat werkt, dit teambreed deelt en zorgt dat het gezamenlijk wordt uitgedragen, dan is het volop genieten van de lessen die je ziet. Want tegelijkertijd moeten we het ook niet ingewikkelder maken dan het is: zorg dat iedereen de leerlijn kent, voldoende tijd op het rooster heeft voor lezen, met een rijke methode of met goede jeugdliteratuur werkt en dat er vooral veel, vaak en samen wordt gelezen.

Borgen en vasthouden

Veel scholen stellen zichzelf de vraag hoe je ervoor zorgt dat de weg die is ingeslagen, zichtbaar blijft. Effectieve scholen zijn in staat om prioriteiten te stellen en weten de kwaliteit vast te houden, ondanks hobbels die op hun pad komen zoals wisselingen in het team. Praktisch gezien betekent dit dat schooldoelen en de afgesproken werkwijze worden vastgelegd én dat de inhoud blijft leven op school. Een mooi plan op papier is geen garantie voor een succesvolle uitvoering. Plan een aantal momenten per jaar in waarop je als IB'er lessen bekijkt of realiseert dat leerkrachten

bij elkaar kunnen kijken. Zorg er tevens voor dat het leesonderwijs op teamdagen of inhoudelijke overlegmomenten terugkomt. Lees bijvoorbeeld samen artikelen, beluister een podcast en ga in gesprek. Of laat leerkrachten een krachtig moment delen uit de leesles om zo van elkaar te leren. Spreek af wie nieuwe collega's bijpraat over de ingeslagen weg. Als IB'er kan je samen met de andere onderwijskundig leiders én leerkrachten zo veel betekenen voor de schoolbrede doorlopende leeslijn. We kunnen de leesachterstanden niet oplossen door enkel te blijven benadrukken hoeveel zorgen er zijn. Deel successen, leer van elkaar. Er zijn genoeg mogelijkheden. Het is tijd om deze te gaan benutten! ■

Meer lezen?

- *Eskes, M. (2020a). Technisch lezen in een doorlopende lijn: een praktisch handboek voor de basisschool. Huizen: Uitgeverij Pica.*
- *Eskes, M. (2020b). Samen werken aan betere lessen. Geraadpleegd op 10 mei 2021 via www.uitgeverijpica.nl/blogs/101-blog/751-samen-werken-aan-betere-lessen.*

Literatuurlijst op www.tijdschriftib.nl

Marita Eskes was leerkracht, leescoördinator en rt'er en is nu werkzaam als senior onderwijsadviseur bij Expertis Onderwijsadviseurs. Marita is auteur van 'Technisch lezen in een doorlopende lijn', verkozen tot Beste Onderwijsboek 2020. Haar motto is: leerlingen aan het lezen krijgen en werken aan gelijke kansen in het onderwijs! Mail: marita.eskes@expertis.nl. Twitter: [@maritaeskes](https://twitter.com/maritaeskes)

Samenvatting

Als IB'er ben je van grote toegevoegde waarde bij het verbeteren van het leesonderwijs. Door kennis te delen met je team help je elkaar om tot een schoolspecifiek leesplan te komen. Stel hoge verwachtingen als school en leg deze vast. Kijk in de les naar de kwaliteit van de instructie en van de gekozen tekst, en ga hierover in gesprek met de leerkracht.



Tips

- Binnen je IB-netwerk: kies bij het kennisdelen voor één gezamenlijke bron, waar je met elkaar over in gesprek gaat. Gezamenlijke kennisopbouw versterkt het begrip!
- Binnen de school: deel succesverhalen over je leesonderwijs met (nieuwe) collega's. Leg doelen vast, en benoem welke elementen succesvol zijn. Zet deze schoolbreed in.
- Binnen de klas: ga met de leerkracht na of de risicolezers in beeld zijn. Welke interventies worden ingezet, gebeurt dit planmatig en zijn ze effectief?